

УДК 378:33(477)

А. А. Загородня

ORCID id 0000-0003-2418-1670

**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗИ
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ:
ФОРМИ І МЕТОДИ**

Запровадження у вітчизняну систему вищої освіти Європейської кредитно-трансферної системи вимагає формування нових навчальних програм, зміни педагогічних методик, посилення самостійної роботи студентів, впровадження сучасних інформаційних технологій навчання, зміни контролю та оцінки якості засвоєння знань, умінь і навичок студентів.

Добір форм і методів підготовки фахівців залежить від рівнів засвоєння бази знань. Так, наприклад, Г. Ковальчук стверджує: мета початково-понятійного рівня засвоєння елементів бази знань – вміти назвати, вибрати, виявити, визначити терміни, поняття, факти, символи. Реалізація означеної мети здійснюється через лекції, пояснення педагога з використанням пояснювального та ілюстративного методів та проблемного викладу, а методи контролю передбачають тести I та II рівнів вхідного та підсумкового контролю і опитування. Якщо проаналізувати зростання бази економічних знань, то мета творчого – професійного – рівня вже передбачає запропонувати, класифікувати, змодельювати, реорганізувати, захистити, обґрунтувати, скомбінувати, спланувати, що передбачає проведення дискусій, конференцій, семінарів, практичних занять, управлінських ігор, аналіз конкретних ситуацій. Щодо форм та методів контролю, то автор пропонує тести III рівня, науково-практичні письмові роботи дослідницького характеру, розроблення та публічний захист проектів [1, с. 222].

Г. Ковальчук пропонує алгоритм поєднання форм і методів через етапи засвоєння бази знань у процесі навчання:

- перед початком вивчення навчального предмета ознайомити слухачів (студентів) із системою навчання, за якою буде організовуватися освітній процес, вказати на її особливості, обґрунтувати доцільність використання;
- розподілити тему навчального предмета на окремі логічно завершені блоки (модулі);
- виділити елементи бази знань: основні поняття, теоретичні знання, практичні навички з кожного блоку;
- конкретизувати та стандартизувати вимоги до знань слухачів; сформулювати вимоги до вмінь, використовуючи дійовий підхід;
- визначити перелік завдань, що їх повинні виконати студенти (слухачі) згідно з кожним рівнем засвоєння знань; окреслити вимоги

практичної спрямованості та професійної орієнтації завдань для самостійної роботи;

- повідомити слухачів про форми та періодичність контролю, який буде використовуватися в процесі навчання;
- систематично нагадувати слухачам (студентам) про особливості системи, за якою працює кожен викладач;
- після вивчення теми проаналізувати роботу усіх учасників, рівень виконання контрольних завдань (використовуючи принцип індивідуальності), оцінити якість роботи, зробити підсумок [1, с. 246].

Заслугує на увагу впровадження технології контекстного навчання у реалізацію моделі професійної підготовки фахівців економічної галузі, що передбачає трансформацію послідовності навчальної діяльності студента через квазіпрофесійну, в навчально-професійну з відповідною зміною її мотивів, цілей, засобів, дій, предмета і результатів. Професійним контекстом у цьому процесі виступає сукупність дидактичних завдань, організаційних форм і методів діяльності фахівців, ситуацій їх соціально-психологічної взаємодії, регульованого ціннісно-нормативною системою професійно-педагогічної діяльності [2].

Провідною формою підготовки фахівців економічної галузі дослідники визначають технологію дистанційного навчання. У «Положенні про дистанційне навчання» зазначено, що під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти [3].

Однією з характеристик цієї форми навчання є опосередкована взаємодія тих, хто вчиться з тими, хто навчає, тобто використання активних форм взаємодії. Зазначимо, що основними видами навчальних занять, зокрема і за дистанційною формою навчання, є: лекція, семінар, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації та інші. Особливістю використання зазначених видів занять є те, що вони проводяться зі студентами (учнями, слухачами) дистанційно у синхронному або асинхронному режимі. А отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації також у синхронному або асинхронному режимі [3].

Методологічні аспекти, сутність та механізм використання технологій відкритої освіти детально описано в працях В. Бикова.

Науковець стверджує, що в умовах відкритої освіти суб'єкти навчального процесу можуть самостійно отримувати знання, використовуючи інформаційні ресурси. Він підкреслює, що застосування засобів і технологій відкритого навчального середовища є новим етапом розвитку мережного навчання [4].

Т. Вдовичин і А. Яцишин, спираючись на праці І. Колеснікової, стверджують, що одним із найважливіших завдань є формування відкритого простору безперервного навчання, що дає змогу кожному в міру культурної, психологічної та технологічної готовності накопичити особистий освітній ресурс, отримавши ті чи інші інформаційні переваги [6]. Автори зазначають, що в контексті відкритої освіти підвищився інтерес до заочної форми навчання, яка є ефективною формою навчання без відриву від виробництва. Це пов'язано із тим, що в останні роки вищу освіту постійно модернізують, відбувається комп'ютеризації вищих навчальних закладів, а в навчальний процес активно впроваджують Інтернет-технології. Організація освітнього процесу на засадах принципів та ознак відкритої освіти сприяє кардинальній зміні в підготовці майбутніх фахівців, забезпечує більшу свободу в плануванні змісту навчання, вибору місця, часу взаємодії студентів і викладача, створює умови для індивідуального темпу засвоєння навчального матеріалу. Також, забезпечується перехід від принципу «освіта на все життя» до принципу «освіта через усе життя» [5].

Найголовніше – відбувається перехід до принципу, що знання «доставляються» студенту шляхом організації активної взаємодії викладача та студента у будь-який час, у будь-якому місці через ІТ-технології. Актуалізуємо, що у системі освіти постійно запроваджуються активні форми спілкування й обміну інформацією між суб'єктами навчального процесу: семінари, тренінги, круглі столи, конференції та інше. В умовах сьогодення для організації заочного навчання ці форми використовуються разом із Інтернет-технологіями, що дає змогу застосовувати вищезазначені форми спілкування між учасниками, які знаходяться в різних точках земної кулі. Підкреслимо, що студент знаходиться у постійному зв'язку з викладачем і може в будь-який час проконсультуватися з різних питань, визначити свій рівень навченості та ін. При цьому якість знань, що отримані при заочній формі майже не відрізняється від очної форми навчання. Особливістю є те, що спілкування студентів з викладачем забезпечується комп'ютерною технікою з використанням каналів мережі Інтернет й відповідних програмних засобів. Одним із варіантів такого спілкування може бути вебінар [7, с. 257–258].

Під дистанційним навчанням дослідники розуміють індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на

базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. У нашому випадку мета дистанційного навчання, підготовка фахівців з педагогіки вищої школи до повноцінної і ефективної участі в суспільних та професійних областях життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства; надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти [7, с. 307–308].

Отже, аналіз проведених нами досліджень дає можливість констатувати, що у процесі підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України використовуються як традиційні, так й інноваційні форми і методи навчання.

Список використаної літератури

1. **Ковальчук Г. О.** Активізація навчання в економічній освіті: Навч. посібник / Галина Олександрівна Ковальчук – 2-ге вид., доп. – К. : КНЕУ, 2003. – 298 с.
2. **Краевский В. В.** Проблемы научного обоснования обучения: (Методологический анализ) / В.В. Краевский. – М. : Педагогика, 1977. – 264 с.
3. **Положення** про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах // [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>
4. **Биков В. Ю.** Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. – К. : Атіка, 2008. – 684 с.
5. **Открытое образование** [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cyclowiki.org/wiki/Открытое_образование.
6. **Вдовичин Т. Я.** Застосування технологій відкритої освіти для інформатизації навчального процесу / Т. Я. Вдовичин, А. В. Яцишин // Інформаційні технології в освіті. – 2013. – № 16. – С. 134–140.
7. **Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців з педагогіки вищої школи на основі компетентнісного підходу в межах європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу** : монографія / З. В. Рябова, І. І. Драч, Н. О. Приходькіна [та ін.]. – К. : ТОВ «Альфа-Реклама», 2014. — 338 с.

Загородня А. А. Підготовка фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України: форми і методи

У статті досліджуються форми і методи підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України. Розкрито сутність та особливості форм і методів, які використовуються у вищих навчальних закладах в процесі навчання. У статті зазначено, що запровадження у вітчизняну систему вищої освіти Європейської кредитно-трансферної системи вимагає формування нових навчальних програм, зміни педагогічних методик, посилення самостійної роботи студентів, впровадження сучасних інформаційних технологій навчання, зміни контролю та оцінки якості засвоєння знань, умінь і навичок

студентів. Схарактеризовано добір форм і методів підготовки фахівців, який залежить від рівнів засвоєння бази знань.

Ключові слова: вища школа, фахівці економічної галузі, форми, методи.

Загородня А. А. Подготовка специалистов экономической отрасли в высших учебных заведениях Украины: формы и методы

В статье исследуются формы и методы подготовки специалистов экономической отрасли в высших учебных заведениях Украины. Раскрыта сущность и особенности форм и методов, которые используются в высших учебных заведениях в процессе обучения. В статье указано, что введение в отечественную систему высшего образования Европейской кредитно-трансферной системы требует формирования новых учебных программ, изменения педагогических методик, усиление самостоятельной работы студентов, внедрение современных информационных технологий обучения, изменения контроля и оценки качества усвоения знаний, умений и навыков студентов. Охарактеризован отбор форм и методов подготовки специалистов, который зависит от уровней усвоения базы знаний.

Ключевые слова: высшая школа, специалисты экономической области, формы, методы.

Zagorodnya A. Preparation Economic Sector Specialists in Higher Educational Institutions of Ukraine: the Forms and Methods

The article investigates the forms and methods of training specialists of the economic sector in higher educational institutions of Ukraine. The essence and peculiarities of form and methods used in higher education in the learning process. The article states that the introduction of the national higher education system of the European Credit Transfer System requires the formation of new curricula, changes in teaching methods, enhancing students' independent work, introduction of modern information technology training, change control and quality assessment of learning and skills of students. Author determined the selection of forms and methods of training, depending on the level of assimilation of the knowledge base. The purpose of initial conceptual elements of mastering knowledge base - to be able to call, choose, identify, define terms, concepts, facts and characters. Implementation of the abovementioned goals through lectures, explanations teacher using explanatory and illustrative methods and problem statement, and control methods involve tests I and II levels of input and outcome monitoring and surveys.

Key words: higher education, economic sector specialists, forms, methods.

Стаття надійшла до редакції 27.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Чернуха Н. М.